

Játékra fel! – A nyelvtörők világa

Fekete Farkas Tímea

Kikksorozatomban – szakomból adódóan – elsősorban a magyar nyelv és irodalom, illetve angol nyelv és irodalom tantárgyak tanítására irányulnak ötleteim, de ez nem jelenti azt, hogy más tanórákon nem alkalmazhatóak az általam javasolt játékok. Minden játék, játékos feladat egy kis átirással átültethető, az adott tantárgyhoz és tananyaghoz igazítható.

Az én egyik kedvenc ráhangolódási feladatípusom a **nyelvtörő**, amely nemcsak a kisdíjakok, de bizony a nagyobb korosztály körében is kedvelt, bármennyire hihetetlen. Nekünk, tanároknak, csak az a feladatunk, hogy vegyük a fáradságot, kikeressünk néhányat, s megmutassuk a diákoknak, hogy miért is jó tizenhét évesen nyelvtörözni. A nyelvtörő, ugye, egy olyan rövid szöveg, amely hasonló és ismétlődő hangokat mondat ki velünk egyre gyorsabb és gyorsabb tempóban, így biztosítva az egészséges versenyszellem átsurranását az osztályban. Titkon ugyanis minden diák arra törekszik, hogy ő legyen az, aki a leggyorsabban képes hibátlanul elmondani a nyakatekert szólancot. Ez a pár percet igénylő feladat nagyon jó hangulatot tud kelteni az osztályban, felfrissíti a diákokat és a nyelvbólások által megneveteti őket.

A nyelvtörők világába az előzetes ismeretek mozgósításával érdemes belépni: először felkínáljuk annak a lehetőségét, hogy visszaemlékezzenek gyermekkoruk kedvenc nyelvtörőjére, s megosszák azt padtársukkal, majd az egész osztállyal. Nagyon kedves gesztus, ha a tanár ebben a felüdítő játékban nem csak mint feladatkiadó, megfigyelő és számon kérő személy szerepel, hanem mint aktív résztvevő is, vagyis ő is megosztja a diákokkal a számára legkedvesebb szótekerést. Először lassan mondjuk a mondatot, aztán egyre gyorsabban, amennyire gyorsan csak lehet. Bármennyire egyszerű is ez a játék, mégis felkészülést igényel a tanár részéről, mert akkor kapunk igazán elismerő tekinteteket a diákoktól, ha saját nyelvtörőnket a lehető leggyorsabban és hibátlanul mondjuk el. Persze annak is megvan a maga szépsége, ha beleakad a nyelvünk a szövegbe – mert, ugye, ilyen bárkivel megeshet. Ilyenkor együtt nevetünk a diákokkal, s megmutatjuk nekik, hogy bárki hibázhat, s kijavíthatja azt. A hibázási lehetőség felkínálásával olyan diákok is bátorságot gyűjthetnek, akik addig nem merték elmondani a

nyelvtörőt, mert féltek attól, hogy belegabalyodik a nyelvük. Érdemes tehát részt vennünk a közös mókában.

Felmenőinknek, kollégáinknak és a gyűjtőknek köszönhetően rengeteg rövidke nyelvtörő kerülhet a repertóriumunkba egy-egy gyűjtemény fellapozásával vagy a világháló használatával. Személyes kedvenc magyar nyelvtöröm a „*Té tetted e tettetett tettet? Tettetett tettek tettese, te!*”, de rengeteg jópofa szöveget találhatunk a <http://www.lba.hu/nyelveszkesed/nyelvtoro.php> weboldalon is.

Angolórán a nyelvtörő nem csak kedvcsinálóként, hanem kiejtésfejlesztőként is használatos, mivel köztudottan nem egyszerű e nyelv hangjait kiejteni. A diákok feladatát még az a tény is megnehezíti, hogy ez a nyelv a „*másképp ejted – másképp írod*” nyelvek közé tartozik. Középsiskolás diákjaim szemében és arcán nagyon érdekes csillag ragyog, amikor egy angol nyelvtörő gyors és hibátlan elolvasása a feladat. Mindenki (!) megpróbálja, s már többen vannak, akiknek sikerül hihetetlen gyors tempóban is kimondani a „*She sell seashells on the seashore*” nyelvtörőt. Ez a nyelvtörő péndául az *-s* és az *-sz* hangok közötti különbséget gyako-

roltatja a diákokkal úgy, hogy miközben rámutat a kiejtésbeli eltérésekre, felhívja a figyelmet a két hang írásbeli sajátosságára is. Az ilyen mókás szövegek valamilyen visszajelzést is nyújtanak a tanár számára, mégpedig abban, hogy a diákok megértették-e az adott nyelvtani jelenséget, s képesek-e a gyakorlatban helyesen használni a két hangot. Annak ellenére, hogy e két hang nem idegen sem egy magyar, sem egy szlovák anyanyelvű diák számára, hisz mindkét nyelv hangrendszerében megtalálhatóak, a diákoknak néha mégis problémát okoz azok megkülönböztetése. Ez a gond természetesen nem a hang megformálásának helytelenségében keresendő (hiszen azt még gyermekként elsajátították az anyanyelvük megtanulásakor), hanem az angol nyelv kiejtésétől eltérő írásmódjában gyökerezik. Az írott szöveg folyékony olvasását csak rendszeres és tudatos gyakorlással tudjuk elérni.

Éppen ezért ajánlom minden kedves kollégának és szülőnek is, hogy ne féljenek előhúzni a régi kincseket, portalanítani gyerekkorunk szójátékait, mert bizony nagy segítségünkre lehetnek a nevelés és oktatás folyamatában. **Nyelvtörőkre fel!**

(A példához hasonló angol mókás szövegeket lehet találni az angol nyelvtörők gyűjteményének weboldalán: <http://www.uebersetzung.at/twister/en.htm>)

Ízelítő a magyar nyelvtörőkből:

Strasszos strucc sztreccs cucc.

Azt mondják a hatalmasok, hogy akinek hat alma sok, annak hatalma sok, tehát ők a hatalmasok.

Egy tucát csupa kopasz kukac, meg egy tucát csupa kopasz kukac, az hány tucát kopasz kukac?

Moszkvics-slusszkulcs.

Lali, a lila ló, elalél.

Egy kistányérban elkáposztásítottalanítottatók.

Jamaika a jamaikaiaké!

Ördög földön döbörög.

Az őszinte ősz inte, hogy legyen őszinte, mert ő szinte őszinte!

Fekete bika kopog a patika pepita kövein.

Foxi Maxi-s uzsizs zacsi.

Akkor jó a jó hajó, ha jó a jó hajó hajóvitorlájá .

Mama ma madártejet csinál.

Sárgamintás cinkcsészében sült csirkecomb.

Az egyik picike pocok pocakon pöckölte a másik picike pockot, erre a pocakon pöckölt picike pocok pocakon pöckölte a pocakon pöckölő picike pockot.

Talán platán, netán palánta; netalántán platánpalánta.

Az ipafai papnak fapipája van, ezért az ipafai papi pipa papi fapipa .

Hygiéniai jénai

A szerencsés csősz cserszömörccs sört szürcsöl.

Deregett, dorongott, merengett, szorongott, kerengett dorong ott, de nem vett korongot.

Kedden korán kedvem kerekedett kocsikázni. Kocsikázás közben kitörött Kelemen kocsisom karja, kérlek, Károly komám, küldjél kámfort Kelemen kocsisom karjának kámforozására.

Mit sütsz kis szűcs, tán sós szusizsósos sült húst sütsz, kis szűcs?

Zaporozsec taxis sztrájk

Cseresznyemag vagy meggymag ?